

POSTANOWIENIE

Dnia 12 listopada 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn (sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

w sprawie z powództwa W. O.

przeciwko Regionalnej Izbie Obrachunkowej w O.

o odszkodowanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Spółecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 listopada 2014 r.,

skargi kasacyjnej powoda od postanowienia Sądu Okręgowego w O.

z dnia 31 października 2013 r.,

1. uchyla zaskarżone postanowienie oraz poprzedzające je postanowienie Sądu Rejonowego w O. z 18 lipca 2013 r. w sprawie [...],

2. pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego Sądowi wydającemu orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym 9 marca 2012 r. do Sądu Rejonowego w O. powód W. O. domagał się zasądzenia od pozwanej Regionalnej Izby Obrachunkowej w O. następujących kwot: (-) 11.139,31 zł, w tym: 7.141,99 zł tytułem brakującej części dodatku stażowego, 3.695,53 zł tytułem brakującej części dodatkowego wynagrodzenia rocznego oraz 79 zł tytułem brakującej części nagrody

jubileuszowej, z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia wniesienia pozwu w sprawie o sygn. akt ... 512/11, tj. 13 lipca 2010 r. do dnia zapłaty 901, (-) 8.471,40 zł stanowiącej skapitalizowane odsetki od 39.379,50 zł (odszkodowanie zasądzone na rzecz powoda w sprawie o sygn. akt ... 512/11 - I instancja, ... 151/11 - II instancja), liczone za okres od 13 lipca 2010 r. do 8 marca 2012 r. wraz z odsetkami ustawowymi - od kwoty skapitalizowanych odsetek - liczonymi od 9 marca 2012 r. do dnia zapłaty.

W odpowiedzi na pozew strona pozwana wniosła o odrzucenie pozwu, podnosząc zarzut, że roszczenie powoda zostało już prawomocnie osądzone wyrokiem Sądu Rejonowego w O. z 21 października 2011 r. (... 512/11) utrzymanym w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w O. z dnia 2 lutego 2012 r. (... 151/11).

Postanowieniem z dnia 18 lipca 2013 r. (sygn. akt ... 248/12) Sąd Rejonowy w O. odrzucił pozew w części, tj. co do 11.7349 zł z ustawowymi odsetkami od 13 lipca 2010 r. do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu postanowienia jako podstawę prawną odrzucenia pozwu wskazano art.199 § 1 pkt 2 k.p.c. W ocenie Sądu pierwszej instancji, dochodzone roszczenie odszkodowawcze zostało już prawomocnie osądzone między tymi samymi stronami prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w O. z dnia 21 października 2011 r., sygn. akt ... 512/11. Sąd pierwszej instancji wskazał, że w obu sprawach podstawą dochodzonych roszczeń odszkodowawczych było naruszenie przez pozwanego pracodawcę zasady równego traktowania w zakresie wynagradzania w okresie od 1 lipca 2007 r. do 30 czerwca 2010 r. Zgłaszając roszczenie w niniejszej sprawie powód jako podstawę faktyczną sporu wskazał stan faktyczny istniejący już w chwili zamknięcia rozprawy w sprawie ... 512/11, oparty na wyliczeniu pozwanego z 1 lipca 2011 r., sporządzonym na potrzeby poprzedniego postępowania. Roszczenie zgłoszone z tego tytułu w sprawie ... 512/11 zostało uwzględnione wyrokiem z 21 października 2011 r., którym zasądzone od pozwanego na rzecz powoda 39.397,50 zł, przy czym z uzasadnienia wyroku wynikało, że rozstrzygnięcie zostało oparte na art. 18^{3d} k.p., a zasądzone odszkodowanie obejmowało różnicę pomiędzy wynagrodzeniem

zasadniczym wraz z dodatkami, jakie powód winien był otrzymywać, a wynagrodzeniem rzeczywiście przez powoda pobranym, za cały sporny okres.

W zażaleniu na powyższe postanowienie powód wniósł o jego uchylenie i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W odpowiedzi na zażalenie pozwana wniosła o jego oddalenie i zasądzenie od powoda kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Postanowieniem zaskarżonym rozpoznawaną skargą kasacyjną, Sąd Okręgowy oddalił zażalenie i zasądził od powoda na rzecz pozwanej 450 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu zażaleniowym.

W uzasadnieniu Sąd wskazał, że zgodnie z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., pozew podlega odrzuceniu jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona. Tożsamość roszczeń w rozumieniu powołanego przepisu zachodzi wówczas, gdy są one oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej, zaś sprawa o takie roszczenie toczy się pomiędzy tymi samymi stronami, które były lub są stronami postępowania będącego w toku albo już prawomocnie osądzonego. Nie budzi wątpliwości, że zachodzi tożsamość stron występujących w niniejszym postępowaniu oraz w postępowaniu prowadzonym uprzednio pod sygnaturą Sądu Rejonowego ... 512/11. Sąd Rejonowy zasadnie uznał, że w obu sprawach zachodzi również tożsamość przedmiotowa roszczeń o odszkodowanie. Powód w obu sprawach sformułował roszczenie jako roszczenie odszkodowawcze wywodzone z art. 18^{3d} k.p., tj. z tytułu dyskryminacji w zatrudnieniu, a konkretnie dyskryminacji w zakresie wynagradzania, w tym samym przedziale czasowym, tj. w okresie od 1 lipca 2007 r. do 30 czerwca 2010 r. Uzasadniając roszczenia powód powoływał się na te same okoliczności faktyczne, tj. naruszenie we wskazanym okresie przez pozwanego pracodawcę zasady równego traktowania pracowników w zakresie wynagrodzenia (art. 18^{3c} § 1 k.p.), polegające na bezzasadnym i bezprawnym ustaleniu powodowi wynagrodzenia na niższym poziomie niż w wypadku pracowników zatrudnionych u tego pracodawcy na takich samych jak on stanowiskach pracy, co prowadziło do istotnych różnic w zakresie wypłacanego powodowi wynagrodzenia zasadniczego oraz innych składników wynagrodzenia naliczanych na podstawie wynagrodzenia

zasadniczego. Zasadniczą funkcją dochodzonego w sprawie ... 512/11 roszczenia było zrekompensowanie powodowi szkody majątkowej w wysokości odpowiadającej różnicy pomiędzy otrzymanym w wymienionym okresie wynagrodzeniem wraz ze wskazanymi świadczeniami pochodnymi, a tym, jakie powód, w jego ocenie, winien był otrzymać, gdyby pracodawca nie dopuszczał się wobec niego dyskryminacji płacowej. W niniejszej sprawie powód dochodzi roszczenia odszkodowawczego na tej samej podstawie faktycznej istniejącej już w dacie zamknięcia rozprawy w sprawie ... 512/11 oraz prawnej, co wynika zarówno z treści pozwu, jak i wyżej wskazanych oświadczeń pełnomocnika powoda precyzujących roszczenie w toku procesu. Wobec ostatecznego sformułowania dochodzonego w niniejszej sprawie roszczenia jako roszczenia o odszkodowanie z tytułu naruszenia przez pracodawcę zasad równego traktowania czyli dyskryminacji płacowej powoda, całkowicie bezpodstawny jest podniesiony w zażaleniu zarzut, że Sąd pierwszej instancji wadliwie tak właśnie ocenił dochodzone roszczenie, a nie jako roszczenie o zapłatę zaległych należności ze stosunku pracy (dodatku stażowego, dodatkowego wynagrodzenia rocznego, nagrody jubileuszowej). Sąd odwoławczy podkreślił, że także w sprawie ... 512/11 powód nie dochodził zasądzenia zaległych wynagrodzeń lub innych „należności ze stosunku pracy”, a jedynie wyliczając dochodzone odszkodowanie wskazywał na różnice między otrzymywanymi przez niego składnikami wynagrodzenia, a tymi, które winien był, jego zdaniem otrzymać, gdyby nie był dyskryminowany. Sąd Okręgowy wskazał, że różnice, na które powoływał się powód, nie dotyczyły wyłącznie wynagrodzenia zasadniczego, lecz również innych składników wynagrodzenia, co wyraźnie wynika z uzasadnienia rozszerzenia pozwu w zakresie roszczenia odszkodowawczego do ponad 48.000 zł (v. pismo powoda z 15.06.2011 r. wraz z załączonym do niego wyliczeniem - k. 117 i nast. akt ... 512/11). Następnie powód wprowadził ograniczył roszczenie pozwu w tym zakresie do 39.379,50 zł, zasądzonych ostatecznie na jego rzecz przez Sąd prawomocnym wyrokiem z 21 października 2011 r., lecz nie wskazał, by wynikało to z odstąpienia od dochodzenia odszkodowania za dyskryminowanie go w zakresie wysokości wypłacanych składników wynagrodzenia pochodnych od wynagrodzenia zasadniczego, a nadto porównanie dochodzonej ostatecznie i zasądzonej kwoty z wyliczeniem, na które powód się powoływał (k.

135 akt ... 512/11) wyraźnie wskazywało, że wysokość dochodzonego odszkodowanie nie odnosiła się jedynie do różnicy w wynagrodzeniu zasadniczym, która była niższa od kwoty ostatecznie żądanej przez powoda i następnie prawomocnie zasądzonej przez Sąd. Również z uzasadnienia wyroku z 21 października 2011 r. wynika wprost, że Sąd uwzględnił roszczenie w takim kształcie, tj. uwzględniając za cały sporny okres różnice pomiędzy faktycznie wypłaconym powodowi wynagrodzeniem zasadniczym wraz z dodatkami, a wynagrodzeniem zasadniczym wraz z dodatkami, jakie powinien był otrzymać. Sąd w poprzednim postępowaniu uwzględnił zatem całą ostatecznie zgłoszoną przez powoda szkodę majątkową wynikającą z dyskryminowania powoda pod względem płacowym, w tym samym okresie, na który powołuje się powód w obecnym postępowaniu. Obecnie dochodzone odszkodowanie obejmuje skutki dyskryminacji płacowej powoda w zakresie niektórych tylko składników wynagrodzenia, jednak są to te same składniki, które obok wynagrodzenia zasadniczego były podstawą ustalenia zasądzonego odszkodowania w sprawie ... 512/11. W związku z powyższym należało uznać, że powód dochodzi obecnego roszczenia odszkodowawczego na tej samej podstawie faktycznej i prawnej, jak roszczenie prawomocnie zasądzone w sprawie ... 512/11, a jedynie w węższym niż poprzednio zakresie, tj. obejmującym jedynie część uwzględnionych już w poprzedniej sprawie skutków dyskryminacji płacowej. W związku z tym okoliczność, że w poprzedniej sprawie doszło do częściowego umorzenia postępowania w związku z częściowym cofnięciem pozwu nie ma istotnego znaczenia dla oceny, że w zakresie objętym zaskarżonym postanowieniem niniejsza sprawa dotyczy roszczenia tożsamego pod względem przedmiotowym i podmiotowym z roszczeniem już prawomocnie osądzonym w sprawie ... 512/11.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy uznał zażalenie powoda za nieuzasadnione i oddalił je na podstawie art. 385 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c.

Pełnomocnik powoda zaskarżył w całości powyższe postanowienie Sądu Okręgowego zarzucając mu mające istotny wpływ na wynik sprawy naruszenie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., polegające na przyjęciu, że występuje powaga rzeczy osądzonej w odniesieniu do żądania zasądzenia kwoty 11.739,31 zł tytułem

odszkodowania za naruszenie zasady równego traktowania w zatrudnieniu w wysokości odpowiadającej dodatkom do wynagrodzenia zasadniczego wskutek uznania, że o tej kwocie orzekł Sąd Rejonowy w O. w wyroku z dnia 21 października 2011 r., sygn. akt ... 512/11, podczas gdy w tym zakresie powód skutecznie cofnął powództwo bez zrzeczenia się roszczenia.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz postanowienia Sądu pierwszej instancji w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez ten Sąd, a także o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę strona pozwana wniosła o jej oddalenie i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jak wynika z przebiegu postępowania poprzedzającego złożenie rozpoznawanej skargi kasacyjnej, powód w postępowaniu o sygn. akt ...512/11 początkowo dochodził odszkodowania z tytułu dyskryminacji w zakresie wynagrodzenia za pracę w okresie od 1 lipca 2007 r. do 30 czerwca 2010 r. w wysokości 39.379,50 zł. Następnie rozszerzył powództwa do ponad 48.000 zł. Z kolei na rozprawie 21 października 2011 r. ograniczył powództwo ponownie do 39.379,50 zł, co nastąpiło za zgodą strony pozwanej. Wyrokiem z 21 października 2011 r. w sprawie ... 512/11 Sąd Rejonowy w O. zasądził od pozwanej Regionalnej Izby Obrachunkowej w O. na rzecz powoda 39.379,50 zł, umorzył postępowanie w zakresie ograniczonego roszczenia i orzekł o kosztach postępowania. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd stwierdził, między innymi, że pracownik, wobec którego została naruszona zasada równego traktowania ma prawo żądać odszkodowania w wysokości różnicy między wynagrodzeniem, jakie powinien był otrzymywać a wynagrodzeniem rzeczywiście otrzymywanym. Podstawą roszczenia jest art. 18^{3d} k.p. Sąd dodał, że w okolicznościach sprawy odszkodowanie obejmowało różnicę za cały sporny okres między wynagrodzeniem zasadniczym

wraz z dodatkami, które powód powinien był otrzymać (przy założeniu, że jego wynagrodzenie zasadnicze było równe wynagrodzeniu zasadniczemu wypłacanemu A. T.) a rzeczywiście mu wypłacanym. Opierając się na wyliczeniach przedłożonych przez stronę pozwaną (k. 145, 115) Sąd uwzględnił w całości roszczenie powoda zmodyfikowane na ostatniej rozprawie i zasądził na jego rzecz 39.379,50 zł. Postępowanie co do żądania przewyższającego 39.379,50 zł oraz w zakresie ustalenia na przyszłość warunków wynagradzania zostało umorzone, ponieważ powód w tej części ograniczył swoje żądanie. W zakresie ograniczonego żądania Sąd umorzył postępowanie na podstawie art. 355 § 1 w związku z art. 469 k.p.c.

Wbrew twierdzeniu Sądu Okręgowego z powyższego nie wynika, że Sąd Rejonowy rozstrzygnął o całości roszczenia powoda. Przeciwnie, Sąd Rejonowy w sprawie ... 512/11 wyraźnie zaznaczył, że rozstrzygnął o odszkodowaniu za cały sporny okres w wysokości różnicy między wynagrodzeniem zasadniczym wraz z dodatkami, ale w granicach ograniczonego żądania pozwu, a w pozostałej części postępowanie umorzył. Należy wskazać, że prawomocne umorzenie postępowania, nie stanowi *rei iudicatae* i, w odróżnieniu od zrzeczenia się powództwa, nie zamyka powodowi drogi do ponownego wytoczenia tego samego powództwa (ew. powództwa w umorzonych części). Powód nie zrzekł się też roszczenia w części objętej ograniczeniem (cofnięciem) powództwa. Powód miał prawo rozdrobnić dochodzone roszczenie. Mógł to uczynić w różny sposób, w tym w drodze ograniczenia powództwa. Dopuszczalność rozdrobnienia roszczeń wynikających z tego samego stosunku prawnego nie jest wprawdzie uregulowana przepisami Kodeksu postępowania cywilnego, jednak powszechnie traktowana jest jako jedna z zasad polskiej procedury cywilnej. Nie ma podstaw do podważania dopuszczalności rozdrabniania roszczeń. To powód jest inicjatorem procesu i on decyduje, których roszczeń lub jakiej ich części zamierza dochodzić (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2014 r., V CSK 203/13, LEX nr 1446456 i powołane w jego uzasadnieniu orzecznictwo). Należy też dodać, że w okolicznościach sprawy nie można wykluczyć, że odszkodowanie należne powodowi jest wyższe od już prawomocnie zasądzonych. W każdym razie zgłasza takie roszczenie procesowe, które powinno być rozpoznane. Powaga rzeczy

osądzonej obejmuje bowiem roszczenie jedynie w takim zakresie, w jakim było ono przedmiotem żądania pozwu i rozstrzygnięcia sądu. Odrzucenie pozwu z uwagi na prawomocne osądzenie sprawy może nastąpić zatem jedynie w wypadku stwierdzenia przez sąd, że powód dochodzi ponownie tego samego roszczenia, o którym już prawomocnie orzeczono. W wypadku, w którym wydany wcześniej wyrok uwzględniał w całości żądanie pozwu nie jest wykluczona ocena, że rozstrzygnięcie to obejmowało jedynie część roszczenia. Ocena tożsamości roszczenia (roszczeń) na gruncie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. obejmuje faktycznie porównanie roszczenia uwzględnionego, które obejmuje prawomocność materialna wyroku i roszczenia dochodzonego później, które ma charakter jedynie roszczenia procesowego. Z tego punktu widzenia istotne jest uwzględnienie jego podstawy przytoczonej przez powoda. Jeżeli powód twierdzi, że domaga się zasądzenia niedochodzonej wcześniej części roszczenia, to przy ograniczeniu się przez sąd do badania pozwu i przedmiotu poprzedniego wyroku, brak jest podstaw do uznania, że o roszczeniu tym prawomocnie już rozstrzygnięto. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2009 r., II CSK 595/08, LEX nr 599760).

Uwzględniając powyższe należało przyjąć, że zaskarżone postanowienie i poprzedzające je postanowienie Sądu Okręgowego w P. zapadły z naruszeniem art. 199 § 2 k.p.c. Nakazywało to uwzględnienie skargi kasacyjnej i uchylenie tych postanowień na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.